

Praha 20. 6. 2011

26

Činnost oboru diabetologie, péče o diabetiky v roce 2010

Activity of the branch of diabetology, care for diabetics in 2010

Souhrn

Tato Aktuální informace podává přehled o počtu diabetologických ordinací a jejich personálním zabezpečení, dále o počtech ošetření-vyšetření a počtech léčených pacientů. Počet registrovaných diabetiků každoročně vzrůstá, v roce 2010 se s diabetem léčilo více než 806 tisíc pacientů, což představovalo nárůst prevalence téměř o 23 tis. diabetiků oproti předchozímu roku. Klesl počet osob léčených pouze dietou (170 tisíc v roce 2010), zatímco stoupl počet pacientů léčených medikamentózně. Dále došlo k nárůstu počtu chronických diabetických komplikací. Počet zaznamenaných chronických komplikací diabetu byl v roce 2010 téměř 230 tisíc.

Summary

This Topical information presents the numbers of diabetologist's consultation rooms, numbers of health personnel involved, numbers of treatments-examinations and numbers of treated patients. The number of treated diabetics steadily increased, the number of patients treated for diabetes in 2010 was more than 806 thousands, so the prevalence was almost 23 thousand more than last year. The number of patients treated only with diet decreased (170 thousand in 2010), whereas using drugs grows up. Far it was registered the increase of chronic diabetic's complications. The number of registered chronic complications of diabetes was in 2010 almost 230 thousands.

Diabetes mellitus, neboli úplavice cukrová, čili cukrovka (dg. E10–E14), je závažné onemocnění způsobující poruchu látkové přeměny. Je to onemocnění zatím nevléčitelné, ale vhodnou životosprávou a medikací je možné dlouhodobě tlumit jeho projevy a následky. V roce 2010 se léčilo v ČR s tímto onemocněním 806 230 osob (tj. nárůst o téměř 3 % oproti roku 2009). V přepočtu na 1 tisíc obyvatel ČR to v roce 2010 představovalo 77 diabetiků (tj. o 2 diabetiky na 1 tisíc obyvatel více než v roce předchozím). Zdrojem dat byl roční výkaz o činnosti zdravotnických zařízení (ZZ) MZ řady A pro obor diabetologie.

Činnost diabetologických ordinací

Nemocní cukrovkou by měli být v pravidelné péči zdravotníků. V roce 2010 bylo nemocným k dispozici 502 registrovaných ambulantních diabetologických ordinací. Oproti předchozímu roku přibylo 17 diabetologických ordinací a sběr výkazů se snížil o dvě procenta na 96 %. Sběr výkazů má dlouhodobě nepatrně klesající trend.

Podle odevzdaných výkazů působilo v diabetologických ordinacích 346,64 lékařů a 384,96 zdravotnických pracovníků bez odborného dohledu (vyjádřeno formou úvazků jako průměrný roční přepočtený počet včetně smluvních pracovníků). Oproti předchozímu

roku vzrostl počet úvazků lékařů i zdravotnických pracovníků nelékařů bez odborného dohledu. Na 1 pracovní úvazek lékaře diabetologa připadlo v roce 2010 v průměru 1 939 registrovaných diabetiků (1 983 v roce 2009 a 2 016 v roce 2008). I přes rostoucí počet léčených diabetiků tedy klesl počet registrovaných diabetiků na 1 úvazek lékaře.

V roce 2010 poskytly diabetologické ordinace celkem 2 156 638 ošetření-vyšetření (tj. vlastně počet návštěv v diabetologických ordinacích; v roce 2009 byl počet návštěv 2 121 121). To představovalo přibližně 3 návštěvy za rok na jednoho pacienta a tato frekvence návštěv se od roku 2000 nemění. Nejvíce návštěv na jednoho pacienta s cukrovkou bylo v kraji Vysočina (4 návštěvy), nejméně (3 návštěvy) v krajích Středočeském, Jihočeském a Zlínském. Na jeden úvazek lékaře diabetologa připadlo v průměru 6 222 návštěv (počet ošetření-vyšetření), a to je o 145 návštěv méně než v roce předchozím. Stejně jako v roce 2009 nejvíce ošetření provedli lékaři ve Zlínském kraji (7 969 návštěv na 1 úvazek lékaře), naopak nejméně vytíženi byli lékaři v Hl. městě Praze (4 972 návštěv na 1 úvazek lékaře). Tyto odvozené ukazatele silně ovlivňuje počet lékařů diabetologů, kteří pracují v jednotlivých krajích a počet pacientů, kteří jsou sledováni podle sídla ZZ nikoliv podle místa bydliště.

Léčení diabetici v diabetologických ordinacích a u PL pro dospělé

Většina diabetiků je v péči diabetologických ordinací. Menší část diabetiků, která má lehčí formu diabetu, se léčí u praktického lékaře (PL) pro dospělé. V diabetologických ordinacích bylo léčeno 83,4 % diabetiků, zbytek byl v péči praktických lékařů. Tento poměr představuje oproti předchozímu roku nepatrný nárůst ve prospěch ordinací PL pro dospělé. Na začátku roku 2010 bylo evidováno 777 079 mužů a žen s diabetem. Z toho bylo 1 850 osob (0,2 %) ve věku do 19 let. Z hlediska pohlaví je diabetes o něco častější u žen. Na začátku roku 2010 bylo žen-diabetiček 415 236 osob (77,5 žen na 1 tisíc žen) a mužů-diabetiků bylo 361 843 osob (70,1 mužů na 1 tisíc mužů). Častější výskyt diabetu u žen lze vysvětlit tím, že ženy se v průměru dožívají vyššího věku, a tím, že autoimunitní nemoci (diabetes I. typu) jsou obecně častější u žen. Během roku bylo nově diagnostikováno diabetické onemocnění u více jak 33 tis. žen a 31 tis. mužů. Z toho bylo 165 osob ve věku do 19 let. Nejvyšší počet nově zjištěných případů na 1 tisíc obyvatel zaznamenal kraj Plzeňský (9,5). Nejnižší počet vykázal kraj Vysočina (4,6 případů). Republikový průměr činil 6,2 nově zjištěných případů na 1 tisíc obyvatel, což bylo o 0,4 případu více než v roce předchozím. V průběhu roku zemřelo 22,2 tis. osob s diabetickým onemocněním. Diabetes byl jako příčina úmrtí uveden v 1 945 případech (zdroj: Informační systém Zemřelí, ČSÚ).

Výskyt diabetu podle typu

Skupina diabetických onemocnění je velmi různorodá, ale nejčastější je diabetes II. typu (nezávislý na inzulínu) a diabetes I. typu (závislý na inzulínu). Sleduje se také výskyt sekundárního diabetu a poruchy glukózové tolerance. Diabetes I. typu začíná obvykle v mladším věku a je při něm vyšší náchylnost k akutním komplikacím. Diabetes II. typu je nejrozšířenější, projevuje se hlavně u lidí středního věku a starších. Rostoucí počet diabetiků II. typu lze připsat na vrub nezdravému životnímu stylu, špatným stravovacím návykům a nedostatku pohybu. Počty léčených osob a jejich strukturu v procentech podle jednotlivých typů diabetu a podle pohlaví uvádí následující tabulka:

Pohlaví	Primární diabetes				Sekundární diabetes		Porucha glukózové tolerance
	I. typu		II. typu		počet	%	počet
	počet	%	počet	%			
Muži	27 474	7,3	343 785	91,2	5 784	1,5	24 233
Ženy	28 337	6,6	396 074	92,3	4 776	1,1	29 641
Celkem	55 811	6,9	739 859	91,8	10 560	1,3	53 874

Komplikace diabetu

Diabetes patří k onemocněním, která se většinou v počátečním stadiu nijak výrazně neprojevují. Diagnostikováno bývá často náhodně při vyšetření z jiného důvodu. Někdy je diagnóza stanovena až při vzniku komplikací, k nim patří akutní kóma, chronické poškození ledvin (nefropatie), poškození očí (retinopatie), ateroskleróza s nebezpečím gangrény dolních končetin, časté infekce, nervové poruchy (diabetická neuropatie) a další. Z vážných chronických komplikací jsou statisticky sledovány počty případů nefropatie, retinopatie a počty komplikací označovaných jako diabetická noha. V roce 2010 bylo evidováno více než 228 tis. případů jmenovaných komplikací diabetu (221 tis. v roce 2009). Podíl chronických komplikací diabetu k celkovému počtu léčených diabetiků byl stejný jako v roce předchozím, a to 28 %.

Léčba diabetu

Léčba cukrovky záleží na tom, o jaký typ diabetu se jedná. U diabetiků II. typu je nedílnou součástí léčby dieta a pohybová aktivita. Jen dietou bylo v roce 2010 léčeno 21,2 % diabetiků. Jejich podíl každoročně mírně klesá a narůstá počet pacientů léčených medikamentózně. V rámci farmakologické léčby diabetu bylo v roce 2010 léčeno 50,7 % pacientů perorálními antidiabetiky (PAD), 16,3 % pacientů inzulínem a 11,8 % pacientů kombinovanou léčbou (PAD + inzulín).

Závěr

V roce 2010 dále narostla prevalence diabetických onemocnění. S diabetem se léčilo 77 osob na 1 tisíc obyvatel, v roce 2009 to bylo „pouze“ 75 nemocných na 1 tisíc obyvatel. V roce 2010 opět narostla i míra intenzity nově diagnostikovaných případů (incidence). V roce 2010 byla incidence diabetu 6,2 onemocnění na 1 tisíc mužů a žen, zatímco v roce 2009 byla incidence 5,8 onemocnění. Narostl také počet evidovaných chronických diabetických komplikací. Pokud jde o léčbu diabetu, pokračoval trend ústupu pouze dietní léčby na úkor léčby farmakologické (tj. PAD, inzulín a jejich kombinace).

Vypracoval: MUDr. Tomáš Srb

Diabetologické ordinace - pracovníci a činnost		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet diabetologických ordinací		490	488	486	481	485	502
Počet odevzdaných výkazů		485	483	481	474	475	482
Lékaři	fyzické osoby	603	598	603	602	637	634
	úvazky vč. smluvních pracovníků	313,84	317,65	323,39	323,37 ¹⁾	333,14 ¹⁾	346,64 ¹⁾
ZPBD	fyzické osoby	573	582	561	552	565	580
	úvazky vč. smluvních pracovníků	365,55	369,25	364,45	368,11 ¹⁾	373,30 ¹⁾	384,96 ¹⁾
Počet ošetření - vyšetření (počet návštěv)	celkem - absolutně	2 150 656	2 163 419	2 132 384	2 099 662	2 121 121	2 156 638
	na 1 000 obyvatel	210	211	207	201	202	205
	na 1 úvazek lékaře diabetologa	6 853	6 811	6 594	6 493 ¹⁾	6 367 ¹⁾	6 222 ¹⁾
	na 1 léčeného pacienta	3	3	3	3	3	3

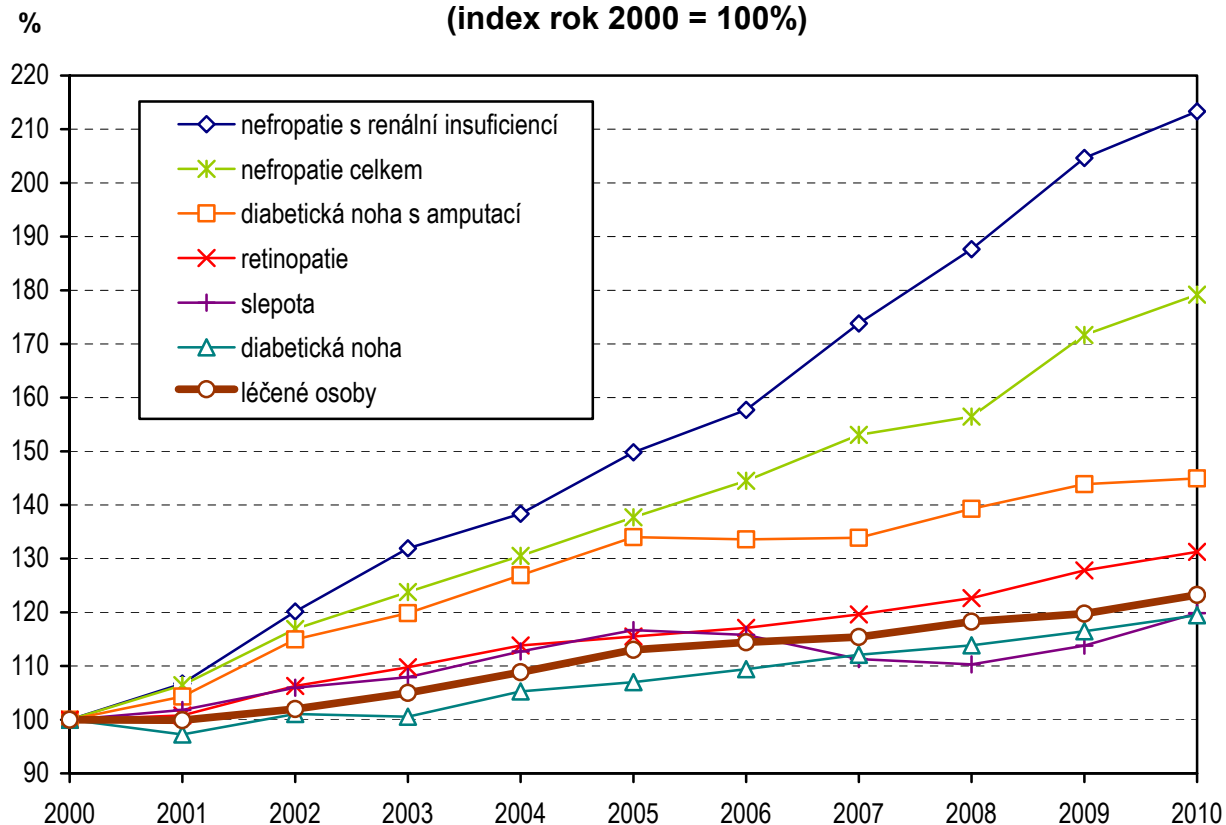
¹⁾ Od r. 2008 průměrný roční přepočtený počet pracovníků včetně smluvních

Počet diabetiků a jejich léčba		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet léčených pacientů celkem k 31. 12.		739 305	748 528	754 961	773 561	783 321	806 230
Počet léčených pacientů na 1 000 obyv.		72	73	73	74	75	77
Počet léčených pacientů na 1 úvazek lékaře (diabetologa a PL pro dospělé)		2 355	2 356	2 335	2 392 ¹⁾	2 351 ¹⁾	2 326 ¹⁾
Druh léčby	jen dietou	244 703	240 544	223 738	209 968	188 226	170 605
	PAD	326 584	332 387	342 947	363 489	379 930	409 197
	inzulínem	116 028	120 491	126 035	127 917	132 185	131 625
	inzulínem a PAD	51 990	55 106	62 241	72 187	82 980	94 803
Počet nově zjištěných onemocnění		56 545	56 311	56 398	55 975	61 357	64 997
Počet úmrtí za období		23 326	23 521	22 869	22 259	21 747	22 286

¹⁾ Od r. 2008 počítáno z průměrného ročního přepočteného počtu pracovníků včetně smluvních

Chronické komplikace diabetu		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Diabetická nefropatie - celkem		66 522	69 842	73 957	75 596	82 948	86 582
z toho	s renální insuficiencí	20 864	21 960	24 196	26 131	28 496	29 705
Diabetická retinopatie - celkem		85 294	86 527	88 315	90 586	94 402	96 964
z toho	proliferativní	19 055	20 339	20 902	21 505	22 729	23 565
	slepota	2 447	2 429	2 335	2 313	2 386	2 513
Diabetická noha - celkem		40 402	41 328	42 337	42 992	43 990	45 118
z toho	s amputací	7 859	7 834	7 853	8 169	8 439	8 501
Podíl počtu chronických komplikací diabetu k počtu léčených diabetiků v %		26	26	27	27	28	28

Léčení diabetici a komplikace diabetu (index rok 2000 = 100%)

Léčení diabetici v ČR v roce 2010

